

KIBRIS HAÇLI KRALLIĞI-HAMİTOĞULLARI MÜNASEBETLERİ*

Araştırma Makalesi / Research Article

Şahin, S. (2020). Kıbrıs Haçlı Krallığı-Hamitoğulları Münasebetleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 704-714.
DOI: 10.30783/nevsosbilen.827532

Geliş Tarihi: 17.11.2020
Kabul Tarihi: 19.12.2020
E-ISSN: 2149-3871

Seyhun ŞAHİN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

seyhunssahin@nevsehir.edu.tr

ORCID No: 0000-0001 23445 6789

ÖZ

Doğu Akdeniz'in en önemli ve en büyük adası olan Kıbrıs, stratejik konumu nedeniyle bölgede etkin olmayı başarmıştır. III. Haçlı seferinden sonra Kıbrıs'ta kurulan Haçlı Lusignan Krallığı adanın sahip olduğu konum ve özelliklerini kullanmaktan geri durmamıştır. Doğu Akdeniz'in en güçlü devletlerinden biri olmayı başaran bu Haçlı krallığı, Türkiye ile ilişkilerini devamlı surette canlı tutmuştur. Gerek Selçuklular ile gerekse onlardan sonra özellikle Antalya ve çevresine hâkim olan beyliklerle temasını sürdürmüştür.

Türkiye topraklarında Moğol istilasından sonra ortaya birçok beylik çıkmıştır. Bunlardan biri olan Hamit oğulları, Isparta, Burdur ve Antalya civarına hâkim olmakla Türkiye topraklarının verimli ve ticaret yollarının bulunduğu önemli bir bölümüne sahip olmuştur. Özellikle Antalya'nın Akdeniz ticareti için sahip olduğu elverişli konum ve özellikler nedeniyle dönem itibarıyla bir cazibe merkezi olduğunu belirtmek gerekir.

Kıbrıs Haçlı krallığı ile Selçukluların en kudretli olduğu yıllarda (I. Gıyaseddin Keyhüsrev) ticaret antlaşmaları yapılmıştır. Selçukluların çöküşü ile birlikte Türkiye'deki kargaşadan yararlanan Kıbrıs Haçlı Kralı I. Pierre, 1361 yılında Antalya'yı ele geçirdi. Dönem itibarıyla bölgeye hâkim olan Hamitoğulları ile aralarında yaklaşık olarak 12 yıl boyunca kanlı mücadeleler olmuştur. Durumun boyutları, bölgesel bir hal alarak birçok beyliği de bu olaya dâhil olmaya zorlamıştır. Hamitoğulları'nın Antalya bölgesine hâkim olan ve Teke Beyliği olarak anılan kolu ile Kıbrıs Haçlı Krallığı arasındaki münasebetleri değerlendirmek bu çalışmanın amacı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Haçlı Krallığı, Hamitoğulları, Teke Beyliği, Antalya, Kıbrıs.

THE RELATIONS OF THE CYPRUS CRUSADER KINGDOM AND HAMİTOĞULLARI

ABSTRACT

Cyprus, the most important and largest island in the Eastern Mediterranean, has succeeded in the region due to its strategic location. The Crusader Lusignan Kingdom established in Cyprus after the III. Crusade, did not refrain from using the position and features of the island. the crusader kingdom managed to become one of the most powerful state in the eastern Mediterranean, has kept its relationship with continuous live by Turkey. Both the Seljuk and after them, especially in Antalya and surrounding areas continued to contact with the principalities.

Many principalities emerged after the Mongol invasion of the territory of Turkey. One of them is Hamitoğulları; to dominate Burdur, Isparta and the vicinity Antalya, has been an important part of Turkey's land where the productive and trade routes. It should be noted that Antalya is an attraction center due to its favorable location and features for Mediterranean trade.

In the years when the Seljuks were most powerful (I. Gıyaseddin Keyhüsrev's reing) between the Crusader Kingdom of Cyprus and the Seljuks trade agreements were made. Crusader King of Cyprus I. Pierre, seized in Antalya 1361 taking the advantage of disarray of Turkey. There have been bloody struggles with Hamitoğulları, who dominated the region as of the period, for nearly 12 years. The dimensions of the situation

* Bu makale, daha önce "Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu-V, Hamitoğulları Sempozyumu (02-04 Kasım 2018)" nda bildiri olarak sunulmuştur.

have become a regional one and forced many of the principalities to be included in this event. The aim of this study is to evaluate the relations between Hamitogullari, which is known as the Teke Principality and dominates the Antalya region, and the Cyprus Crusader Kingdom.

Keywords: Cyprus Crusaders Kigdom, Hamitoğulları, Teke Principality, Antalya, Kıbrıs.

1. GİRİŞ

1.1. Kıbrıs Haçlı Krallığı

Haçlı seferleri, sonuçları bakımından tüm Akdeniz'i ve çevresini etkilemiştir. Özellikle Türkiye Selçukluları; Haçlılar ile direkt olarak muhatap olmuş, çatışmış ve ilişki kurmuştur. Haçlı seferleri sonucunda Anadolu ve Suriye bölgesinde birçok haçlı devleti kurulmuştur. Bunlardan biri de III. Haçlı seferi sonucunda Haçlı istilasına maruz kalan Kıbrıs adasında kurulan Lusignan krallığı olmuştur.

Kudüs'ün Selahaddin Eyyubî tarafından Haçlılardan geri alınması, Avrupa ve Orta-Doğu Latinleri üzerinde derin bir endişe yaratmıştı. Bu nedenle Avrupa'da yeni bir haçlı seferi düzenlemek için harekete geçildi. Haçlılar Avrupa'dan Kudüs'ü ele geçirmek için harekete geçtiklerinde Kıbrıs Adası Bizans'ın kontrolündeydi. Ada bizzat Bizans valileri tarafından yönetiliyordu. Bizans valilerinin sahip oldukları geniş yetkiler, zaman zaman İmparatorluk aleyhine faaliyetlerde bulunmalarına neden oluyordu. Doğu Akdeniz'deki Haçlılar ile Kıbrıs'ın Bizans valileri, yakın ilişkiler kurdular. Bu ilişkiler Bizans'ın aleyhine gelişme gösteriyordu. Kıbrıslılar Haçlılara yiyecek, inşaat malzemesi ve askeri yardım gibi ellerinden gelen bütün desteği verdiler. Böylece Haçlılar, Suriye sahillerinden ilerlerken Kıbrıs'tan oldukça istifade ettiler. 1184 yılına gelindiği zaman Kıbrıs yönetimi ile Haçlıların arasındaki ilişkiler bozuldu. Bizans imparatoru Maunel'in yeğeni olan Isaakios Komnenos, adanın yönetimini ele geçirdi. Daha sonra ise Bizans'a karşı isyan ederek bağımsızlığını ilan etti (Vasiliev, 2016: 496).

Ancak Kıbrıs'ın önemini kavramış olduğu için veya başka itici nedenlerden dolayı Kıbrıs'ın haçlıların idaresi altına girmesinde ilk adım atan kişi şüphesiz İngiltere Kralı Richard idi. Kudüs'ün Selahaddin tarafından işgalci Haçlılardan geri alınması üzerine düzenlenen üçüncü Haçlı Seferi'nde deniz üzerinden yola koyulan (Aslan Yürekli) Richard, 6 Mayıs 1191 yılında Kıbrıs'ın Limasol limanına ulaştı (Furber, 1969: 599-600). Kıbrıs'a varır varmaz Richard, derhal Limasol limanından karaya asker çıkartarak şehre hücum etti. Limasol'da bulunan Latin tüccarlar ile Isaakios'un yönetiminden nefret eden Bizanslılar, Richard'ı büyük bir memnuniyetle karşıladılar.

On bir Mayıs günü başta Guy de Lusignan ve Richard'ın Fransa'daki arazisinde bulunan en önemli vassallarından biri olan Guy'un kardeşi Gedoffroi de Lusignan, Antakya prinkepsi Bohemund ve onun oğlu Raymond, Ruben hanedanından Ermeni Leo gibi birçok asilzade ile nüfuzlu Templer şövalyeleri gemilerle Limasol limanına geldiler. Bu sırada Akka'ya gelmiş olan Fransa kralı Philippe'in, Conrad de Montferrat'ı desteklemesine karşın bu asilzadeler de Richard'ın kendilerine destek vermesini istedikleri için Kıbrıs'a geldiler (Hill, 1948: 319, Runciman 1992: 39, Şahin ve Üstün, 2016: 270).

Aslan yürekli Richard, on iki Mayıs'ta nişanlısı Berengaria ile Limasol'daki St. Georgius kilisesinde evlendi. Burada Berengaria'ya Evreux piskoposu tarafından İngiltere krallığı tacı giydirildi (Edbury, 1994: 6, Luke, 1965: 39, Asbridge, 2014: 433). Ertesi gün Guy de Lusignan ve yanındaki asilzadeler Richard'a Kıbrıs'ın stratejik önemini anlattılar. Richard, asilzadelerin de gelmesiyle birlikte kuvvetleri güçlenince adanın tamamını ele geçirmeye karar verdi. Kendisine destek veren asilzadelerle birlikte adanın isyancı Bizans valisine karşı peş peşe zaferler kazandı. En nihayetinde onu Girne'de kuşatma altına aldı ve kısa süre içinde Richard, Kıbrıs'ın tamamını ele geçirdi (İbnü'l-Esir, 1991: 60, Abu'l Farac, 1999: 454, Ostrogorsky, 2011: 377). Richard, adanın geleceği hakkında kesin karar verene kadar yönetmeleri için Richard of Camville ve Robert of Turnham adında iki İngiliz'i burada yönetici olarak görevlendirdi (Runciman, 1992: 40, Hill, 1948: 320, Edbury, 1994: 7, Furber, 1969: 601).

Richard, 5 Haziran 1191 tarihinde Kıbrıs'tan Filistin'e gitmek üzere yola koyuldu. Richard, Kıbrıs'ın yönetimine iki İngiliz yönetici atamış olsa da adanın gelecekteki idaresi belirsizdi. Richard,

Akka'ya vardktan birkaç hafta sonra Kıbrıs adasını Templer Şövalyelerine sattı (Ostrogorsky, 2011: 377, Edbury, 1994: 8, Şahin ve Üstün, 2016: 271).

Templer tarikatı 1118 yılında Kudüs kralı II. Baudouin'in izni ile Hugues de Payens ve Godefroi de St. Omer adlı iki kişinin öncülüğünde kurulmuştur. Kral Baudoin, bu tarikat mensuplarına kendi sarayının yanındaki Temple (Tapınak) mahallesinde bulunan ve bir zamanlar el-Aksâ camii olan yerde ikamet etmelerine izin verdi (Tyrensis, 1943: 524-524, Süryani Mihail: 61, Read, 2003: 103-104). Kısa sürede sayıları artan şövalyeler, büyük bir servet biriktirmeyi de başardılar. Templer şövalyeleri, Kıbrıs adasını 40 bini peşin olmak üzere toplamda 100.000 besant altın karşılığında Richard'dan satın aldılar (Barber, 2006: 189-190, Furber, 1969: 602, Read, 2003: 187, Luke, 1965: 39; Asbridge, 2014: 434).

Templer şövalyeleri, Nisan 1192 yılına kadar Adaya hâkim oldular. Kıbrıslılar, adadaki Templer yönetiminden hoşnut değillerdi. Tarikat şövalyeleri, Kıbrıs'ı satın aldıktan sonra halka köle muamelesi yapıp ağır vergiler koydular. Kıbrıs'ta bulunan Templer şövalyelerinin sayısı Ada nüfusunu kontrol altında tutacak kadar yeterli değildi. Kıbrıslılar, 4 Nisan 1192 günü bir isyan çıkararak Lefkoşa'daki Templer garnizonuna saldırdılar. Sayıları oldukça az olan Templer şövalyeleri garnizondan ani bir çıkış hareketi yaparak Kıbrıslılara saldırdılar. Şövalyeler bu hareket ile birçok kişiyi kılıçtan geçirip kendilerini kurtarmayı başardılar. Yaşanan bu hadise karşısında Templer şövalyeleri, Kıbrıs adasını daha fazla ellerinde tutmayacaklarını anladılar. Bunun üzerine Templer şövalyeleri, satın aldıkları bu adayı Richard'a geri iade etmeye karar verdiler (Edbury, 1994: 7-8, Bedevi, 1966: 71).

İngiltere Kralı Richard, Akka'ya geldiği zaman Kudüs Krallığı Tacı için Conrad'a karşı Guy de Lusignan'ın tarafını tuttu. Filistin'deki bütün şövalye ve baronları çağırarak krallık tacı için Guy ve Conrad'dan birini seçmelerini istedi. Toplantıda bulunan herkes Conrad'ın kral olmasını istedi. Richard bu durum karşısında onların kararına saygı duyarak Conrad'ı kral olarak tanıdığını bildirdi. Fakat 28 Nisan 1192 günü gecesi Conrad, Haşhâşi örgütüne bağlı iki kişi tarafından hançerlenerek öldürüldü. Conrad ölünce Isabella, 5 Mayıs'ta Henri de Champagne ile evlendirildi. Böylece yeni Kral Henri de Champagne oldu (İbnü'l-Esir, 1991: 71-72, Runciman, 1992: 46-58, Asbridge, 2013: 496-498). Kudüs Krallığını kaybeden Guy de Lusignan ise böylece topraksız kalmış oldu. Templer Şövalyeleri, satın almış oldukları Kıbrıs'ı idare edemeyince Richard'a geri iade ettiler. Bunun üzerine Richard, Guy de Lusignan'a Templer Şövalyeleri ile aynı şartlar altında Kıbrıs adasını satmaya karar verdi. Böylece Kıbrıs'ta yaklaşık olarak üç yüz yıl kadar sürecek Latin hâkimiyeti başlamış oldu (Hill, 1948: 37-38, Edbury, 1994: 8, Furber, 1969: 602, Şahin ve Üstün, 2016: 274-275).

Guy de Lusignan, Ağustos 1194 yılında öldü. Guy'un eşi Sibylle ve sahip olduğu iki kız çocuğu ölmüştü. Bu yüzden Guy'un yerine geçecek herhangi biri kalmadığı için adanın yönetimini en büyük kardeşi Geoffroi'ye vasiyet etmiş olsa da Geoffroi, Fransa'ya geri dönmüş bulunuyordu. Bunun üzerine aynı teklif Guy'un ağabeyi Amaury de Lusignan'a yapıldı. Amaury ise bu teklifi kabul ederek Kıbrıs'ın yeni yöneticisi oldu (Runciman, 1992: 73-74, Furber, 1969: 603-604). Guy, Kıbrıs'ı Lord unvanı ile yönetiyordu. Ancak kendisinden sonra adanın yönetimini ele alan Amaury, Kral unvanı ile adayı yönetmeye başladı. Bu tarihten itibaren de Kıbrıs Haçlı Krallığı gücünü artırarak Doğu Akdeniz'de önemli bir güç haline geldi.

2. TÜRKİYE SELÇUKLULARININ ANTALYA VE HAVALİSİNE HÂKİM OLMASI

Türkiye Selçukluları, Türkiye topraklarındaki hâkimiyetlerini sağlamlaştırdık sonra Akdeniz'e yönelmişlerdi. Türkiye'nin toprak bütünlüğünü sağlamak ve aynı zamanda ticaretini geliştirmek için Antalya ve havalisininin fethedilmesi zorunlu olmuştu.

İlk olarak burası Süleymanşâh tarafından ele geçirildi. Ancak 1103 yılında yeniden Bizans'ın eline geçti. Daha sonra I. Gıyaseddin Keyhüsrev, Avrupa ve Orta-Doğu ticaret güzergâhının bu önemli noktasını ele geçirmek için harekete geçti. IV. Haçlı seferi sonucunda Bizans'ın Latinler tarafından işgali ile başlayan süreci değerlendiren Selçuklu Sultanı, Antalya'yı hedefine koydu. Bu sırada Antalya'yı elinde Aldo Brandini adında bir İtalyan tutarak kontrol ediyordu. Şehrin meskûnları olan Ortodoks Rumların da teşviki ile Sultan Antalya'yı kuşattı ve 5 Mart 1207 yılında fethetti

(Sevim ve Merçil, 1995: 454). 1208 yılında Kıbrıs krallığı ile bir antlaşma yapıldı. Bu bir ticaret antlaşması idi.

Selçukların Antalya ve etrafına hâkim olması, onları Akdeniz ticaretine hızlı bir şekilde sokmuş oldu. Doğu Akdeniz'in en önemli Adası olan Kıbrıs, henüz Haçlı hâkimiyetine girmişti. Adaya hâkim olan Lusignanlar ise ada üzerindeki hâkimiyetlerini güçlendirmek için çabaladıktan sonra canlı Akdeniz ticaretinden istifade etmek niyetindeydiler. Bu nedenle Türkiye'nin liman şehirleri dikkatlerinden kaçmıyordu. Antalya'nın Selçuklular tarafından fethinden kısa bir süre sonra 1212 yılında Antalya Kıbrıs Haçlıları tarafından ele geçirildi. Dört yıl kadar Kıbrıs Haçlılarının elinde kalan Antalya, 1216 yılında I. İzzeddin Keykavus tarafından yeniden Selçuklu hâkimiyeti altına alındı. Bu tarihte daha önce sağlanan ticaret ve dostluk antlaşması tekrar yürürlüğe girdi. Antalya'nın Selçuklu kontrolüne girdiği dönemden itibaren Kıbrıs Kralı I. Hüge ile Selçuklu sultanları iletişim halinde olmuşlardır. Bu konuda Osman TURAN'ın "Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar" adlı eserinde detaylı bilgiler paylaşılmıştır. Buna göre Selçuklular ile Kıbrıs Haçlı Krallığı arasında elçiler vasıtası ile gidip gelen mektuplardan günümüze ulaşan ilk mektubun 1214 yılında Kral Hugues'a ait olduğu anlaşılmıştır. Ancak bu mektupta Kral, daha öncesine ait bir antlaşmaya vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte iki ülke arasında bu tarihten altı öncesinde başlayan ve bir yeminle taahhüt edilmiş dostluk münasebetlerine gönderme yapılmaktadır (Turan, 1988: 110). Bu durumda; anlaşılıyor ki Kıbrıs'ın Selçuklularla münasebeti daha eskiye dayanıyordu.

Selçukluların gücünün zirveye çıktığı bu döneme denk gelen Kıbrıs münasebetlerine bakıldığında Lusignanların Selçuklular karşısında çekimser oldukları kanısı bizde oluşmaktadır. Elbette ki çekimserliklerinin en büyük nedeni Selçukluların askeri ve siyasi gücünden kaynaklanıyor olsa gerek. Tüm bunlara rağmen Selçuklu sultanlarının da kendi menfaatlerine göre Akdeniz ticaretinin verimliliğinin artması hususunda istekli oldukları da anlaşılmaktadır. Karşılıklı beklentiler odağında gelişen ilişkileri Türkiye topraklarında merkezi Selçuklu otoritesi güçlü olduğu sürece Kıbrıslılar için değiştirilmesinde fayda görülmemiş bir konu olmuştur. Sadece Alâeddin Keykubad döneminde Kilikya Ermenilerine destek sağlanmış olsa da ticaret antlaşmasına genel olarak her iki tarafta da sadık kalmıştır (Turan, 1988: 118-119).

Lusignanlar için Türkiye kıyıları her zaman için cazip olmayı sürdürmüştür. Türkiye topraklarından Akdeniz pazarına gönderilen başta yiyecek maddeleri olmak üzere emtia çeşitliliği dikkatlerden kaçacak gibi değildi. Bunun içindir ki Kıbrıs Haçlılarının Türkiye topraklarında özellikle de Antalya ve havalisine karşı geliştirdikleri hedefleri olmuştur.

3. HAMİTOĞULLARI

Hamitoğulları, adını II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Isparta ve Burdur uç beyi olan Hamid Bey'den almaktadır. Hamid bey, başlangıçta I. Alaeddin Keykubad'ın hizmetinde sultanın çocuklarına ve askerlerine silah talimleri yaptırmaktaydı (Kofoğlu, 1997: 471-476). Kendisinin, hanedana sadakatinden ve devlete olan hizmetlerinden dolayı mükâfatlandırıldığı anlaşılmaktadır. Moğol istilasına karşı koyan Hamid Bey, İlhanlı hükümdarı Gazân Han'ın 1296 yılında Selçuklu Sultanı II. Mesud'u tahttan uzaklaştırması üzerine Uluborlu'yu merkez yaparak Isparta ve Burdur havalisini de içine alacak şekilde müstakil bir beylik kurdu.

Hamitoğulları, Selçukluların zayıflamasıyla birlikte hâkim oldukları Isparta ve Teke bölgesindeki hâkimiyet alanlarını genişlettiler. Antalya'yı da içine alacak şekilde Türkiye'nin Akdeniz kıyılarındaki stratejik bölgesine hâkim oldular. Hamitoğulları'nın Bey'i olan Dünder Bey tarafından hâkimiyet altına alınan Antalya'nın idaresi kardeşi Yunus Bey'e verilmiştir (Kofoğlu, 1997: 472, Bostan, 1994: 368). Hamitoğulları'nın Teke kolu böylece ortaya çıkmıştır. Yunus Bey'den sonra Antalya bölgesinin idaresi oğlu Mahmud'a geçmiştir. Ancak Mahmud, Moğollara karşı mücadele eden amcası Dünder Bey'i Moğol valisi Demirtaş'a teslim ederek aile içerisindeki çekişmeyi alevlendirmiş ve sonrasında kendisi de burada tutunamayarak Memluklara sığınmıştır (Kofoğlu, 1997: 473, Bostan, 1994: 368).

Mahmud'un kaçışından sonra Antalya ve Teke bölgesine Dünder Bey'in torunu Hızır Bey hâkim olmuştur. Babası İshak Bey de Mısır'a kaçmıştı. Fakat babası İshak Bey, 1332 yılında geri

dönünce idareyi oğlu Hızır Bey'den geri aldı (Kofoglu, 1997: 472). 1335 yılında İshak Bey ölünce tekrar idareyi oğlu Hızır Bey aldı. Hızır Bey döneminde İbn Batuta Teke bölgesini ve Antalya'yı ziyaret etmiş ve Hızır Bey tarafından da ağırlandırılmıştır. Hasta olmasına rağmen Hızır Bey, İbn Batuta'yı huzurunda kabul etmiş ve onu çeşitli hediyelerle sarayından uğurlamıştır (İbn Batuta: 205).

Hızır Bey'den sonra yerine oğlu Dadı Bey geçmiş ve ondan sonrasında ise Mahmud Bey'in oğlu Mehmed Bey'in idaresine giren Antalya bölgesi onun zamanında Kıbrıs Haçlı Krallığının saldırıyla meşgul olmak durumunda kalmıştır. Mehmed Bey, daha çok Teke Bey olarak şöhret bulmuştur. Ancak biz çalışmamızda kendisinden Mehmed Bey olarak bahsedeceğiz.

4. HAMİTOĞULLARI İLE İLİŞKİLER

Türkiye Selçuklularının Moğol hâkimiyeti altına girdikleri dönemde Doğu Akdeniz'de son Haçlı bakiyelerinden olan Kıbrıs Krallığının durumu, diğerlerine nispetle daha iyiydi. Selçuklular ile ilişkilerinde olumlu neticeler almış olmaları ki Köseadağ savaşında II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ordusuna Kıbrıs'tan gelen şövalyeler de katılmıştır. Bu Şövalyelerin şeflerinin isimlerini dahi bilmekteyiz. Sultanın otağını kurduğu sırada ordusunda gayri Müslim unsurlar bulunmaktaydı. Bunlar arasında Rum, Gürcü, Frank, Ermeni, Latin ve daha farklı gayri Müslim milletlerden olanlar vardı (İbn Bîbî, 1996: 66, Hayton, 2015: 89). Bunlar arasında yer alan Latin askerlerinin sayısı 2.000 idi. Bunları komuta eden iki isim vardı ki bunlar Kıbrıslı olarak bilinen Johannes de Liminata ve Venedikli Bonifacius de Monilis idi (Hayton, 2015: 89). Ancak Moğolların hâkim olması ve Selçukluların dağılmasıyla birlikte Kıbrıs Krallığının yeniden Türkiye topraklarına karşı saldırgan bir tutum içerisine girdiğini görüyoruz.

Selçuklu bakiyeleri olarak Türkiye topraklarında ortaya çıkan beyliklerin askeri ve siyasi teşekküllerinin zayıflığı gerek kendi aralarında gerekse aile içerisindeki mücadeleleri nedeniyle Kıbrıs Krallığı, özellikle Hamitoğulları'nın hâkim oldukları sahil bölgelerini daha önce Selçuklular döneminde olduğu gibi yeniden hedef seçmiştir. Antalya ili ve yöresinin doğal limanları ve ticari hinterlandının gözetilerek Kıbrıs Haçlıları olan Lusignanlar tarafından ele geçirilmesi onlar için büyük getirileri olacak yerinde bir hamleydi.

Lusignanların Hamitoğulları ile daha önce Selçuklular ile yapmış oldukları gibi bir ticari dostluk antlaşması yapamaya pek lüzum görmedikleri anlaşılıyor. Bunda şüphesiz daha önce dikkat çektiğimiz gibi beyliklerin istikrarlı ve güçlü bir teşkilatlanmadan uzak olmalarının rolü büyüktür.

Görüldüğü üzere Kıbrıs Haçlıları olan Lusignanlar, Hamitoğulları'nın sürekli olarak çekiştiklerinin ve ihanet içerisinde olduklarının farkında olarak hedeflerine Antalya'yı almışlardır. Diğer taraftan Kıbrıs Haçlıları Silifke bölgesinde bulunan Ermenilerle temas halindeydiler. Kıbrıs Kralı I. Pierre, Onların teşviki ile Silifke ve Tarsus arasında bulunan Ermenilere ait Korkykos kalesini ele geçirdi (Makhairas, 1932: 99-101). Ermeniler, zaman içerisinde Türk fetihleri karşısında yetersiz kalmışlardı. Ayrıca Haçlı devletlerinin Müslümanlar tarafından ortadan bir bir kaldırılması onları Türkler karşısında yalnızlaştırmıştı.

Lusignanların Korkykos kalesini ele geçirmeleriyle birlikte açık bir tehdit oluşturmaları karşısında Türklerin Kıbrıs üzerine sefer hazırlığında olduğu duyuldu. Kıbrıs seferi için Karaman beyi ile Alanya beyi arasında temas kurulduğu ve hazırlıklara başlandığı yönünde haberler Kıbrıs'ta duyuldu (Hill, 1948: 320). Bu haberler Kıbrıs'a ulaştıncaya onlardan önce derhal tedbir olarak Antalya üzerine sefer hazırlıklarına başlandı (Üstün, 2017: 86, Kofoglu, 2011: 348). Tüm gelişmeler göz önüne alındığında Kıbrıs Haçlılarının asıl hedefinin Antalya ve havalisi olduğu anlaşılmaktadır. Ermeniler ile sıcak temasların sürdürmeleri ve zaman zaman da Türklerin aleyhine olmak üzere Ermenilere bilinçli olarak yardım etmeleri bu saldırının adeta belirtileri olmuştur. Kıbrıslıların saldırıları Hamitoğulları için de beklenmedik bir durum olmamalıdır.

Kıbrıs'a ulaşan haberlerin asılsız olduğu kısa sürede anlaşılrsa da Kıbrıs Kralı I. Pierre, 1361 yazının sonunda yapmış olduğu hazırlıklardan sonra saldırıya geçti. Teke Beyi Mehmed Bey, elçiler vasıtasıyla çeşitli hediyeleri Kral Pierre'ye göndererek Antalya'ya saldırmamasını rica etti. Mehmed Bey'in Krala yazmış olduğu mektubu da iletmelerine rağmen Kral Pierre, saldırı konusunda almış olduğu karardan vazgeçmedi. Kıbrıs Kralı I. Pierre, hazırlıklarını tamamladıktan sonra 1361 yılının 24 Ağustos günü Antalya'ya saldırarak şehri teslim aldı (Makhairas, 1932: 107, Amadi, 2015: 374,

Hill, 1948: 321, Kofoglu, 2011: 348). Mehmed Bey, saldırı sırasında Antalya'da değildi. Kendisi İstanos'ta bulunmaktaydı (Kofoglu, 2011: 348). Kral'a gönderilen elçilik heyeti aslına bakacak olursak Kralı bu harekattan vazgeçirmek için geç kalmıştı. Çünkü heyet Kıbrıs'a vardığı esnada Kral bu sefer için harekete geçmişti. Gazimağusa'dan yola çıkan Kral Pierre, Larnaka'ya daha sonra Milles limanına varmıştı. Buradayken Hamitoğulları'nın elçilik heyeti Kıbrıs'a ulaştı (Makhairas, 1932: 107, Kofoglu, 2011: 348). Ancak Pierre, çoktan harekete geçmişti.

şehir ele geçirilince Kral Pierre, şehrin geleceği ile ilgili olarak konsülünü topladı ve toplantıda alınan karar uyarınca şehrin idaresi James de Nores'e verildi. şehrin kontrolü ve savunması için şövalyeler ve iyi teçhiz edilmiş askerler de buraya yerleştirildi (Makhairas, 1932: 108-109, Amadi, 2015: 374, Hill, 1948: 322).

Antalya düşünce Alanya ve Manavgat beyleri de Kral Pierre'e bağlıklarını bildirdiler. Ayrıca ona bağlı kalarak haraç vermeyi de kabul ettiler (Makhairas, 1932: 109, Amadi, 2015: 374, Hill, 1948: 322). Antalya'nın ele geçirilmesi elbette kabullenilecek bir durum değildi. Mehmed Bey, şehri geri alabilmek için birkaç defa çaba gösterdiyse de başarılı olamadı. Mehmed Beyin Lusignanlar karşısında yetersiz kalmasının yanı sıra etrafında bulunan beylerin de birlik içinde olmadıkları anlaşılıyor. Türkiye'de siyasi birliğin henüz sağlanmadığı bu dönemde dış saldırılara açık olduğu anlaşılmaktadır. Burada Türkiye için büyük avantaj ise Haçlı seferlerinin bitmiş olması ve Haçlı devletlerinin de neredeyse tamamının Yakın-doğu topraklarından çıkarılmış olmalarıdır. Kıbrıs Haçlılarını bundan hariç tutmak gerekiyor elbette.

Kıbrıs'ın düştüğü yıl şehirde büyük bir kıtlık yaşandı. Mehmed Bey, yaşanan bu kıtlıktan yararlanmak istedi ve şehri kuşattı. Antalya'ya gelen suyollarını dahi kesti. şehri almak için bir saldırı düzenledi ancak başarılı olmadı (Makhairas, 1932: 111, Hill, 1948: 324, Üstün, 2017: 87). Hamitoğulları için Antalya ve havalisinin kaybı büyük bir anlam taşıyordu. Teke kolunun kaybı olmasına rağmen; ticari ve stratejik açıdan onlar için tehlikeli bir durum oldu.

Antalya'nın geri alınması Hamitoğulları için mutlak surette bir zorunluluk oluşturuyordu. Bu nedenle Kıbrıs Haçlıları yakından takip ediliyordu. 1362-63 yılları arasında Kıbrıs'ta veba salgını yaşandı (Hill, 1948: 323). Bunu fırsat bilen Mehmed Bey, Antalya üzerine deniz üzerinden de destek alarak bir saldırı gerçekleştirdi (Kofoglu, 2011: 349). Mehmed Reis, Kıbrıs'a Pentayia'ya on iki kadirga, Karpas'a altı kadirga ile çıkarma yaptı. Mehmed Reis, Kıbrıs'tan yanında çok sayıda esir alarak Türkiye'ye geri döndü. Mehmed Reis'in, Kıbrıs'ta bir mukavemet görmediği için Kıbrıs'ın kolayca ele geçirilmesinin mümkün olduğunu söylemesi üzerine yeni bir saldırı daha yapıldı. Bu defa birçok esirin yanı sıra Karpas Lordu Alphonse de la Roche'nin eşini de esir aldı (Makhairas, 1932: 121, Hill, 1948: 323).

Bu saldırıya hızlı bir karşılık veren Kıbrıs Haçlıları, Türkiye'ye doğru hareket eden gemileri takip ettiler. Bazılarını denizde yakalayıp çatıştılar. Bu çatışmalarda Türk denizcilerden de bir hayli kayıplar verildi. Kıbrıs'a sefere giden Türk gemilerinden bir kısmı da Anamur'a geldiler. Onları takip eden Kıbrıs Haçlıları da Anamur kalesini kuşattılar. Onlar da Türklerden çok sayıda esir aldılar. Daha sonra Kıbrıs donanması, Anamur'u yağmalayıp ateşe verdi (Kofoglu, 2011: 349). Derhal Kıbrıs'a geri dönen Haçlılar burada bulunan Mehmed Reisi ve adamlarını yakalamak istediler. Mehmed Reis, Trablus'a kaçmak zorunda kaldı. Haçlılar onları takibe devam ettiler ve Trablus'ta Emir Melik'e haber göndererek Kıbrıs ile Memluklar arasındaki iyi ilişki çerçevesinde kendisine sığınanlarının teslimini istediler. Melik Mengli Boğa el şemsi, Sultanın izni olmadan kendisine sığınanları teslim edemeyeceğini Haçlılara ilette. Eğer isterlerse onları Sultana iki koruma ile durumu iletmeleri için gönderebileceğini söyledi. Fakat Haçlı gemilerinde Anamur'dan esir alınan Türkleri görünce oldukça öfkelenildi ve kimseyi Sultan'ın yanına göndermedi (Makhairas, 1932: 126-127). Ancak Memlukların Kıbrıs Krallığı ile iyi ilişki içinde olması nedeniyle Mehmed Reis, buradan ayrılmak zorunda kaldı (Hill, 1948: 323). Bu saldırıdan da bir netice alamadı. Sonraki yıl içinde yeni bir saldırı daha düzenlediyse de sonuç değişmedi. Türklerin bu saldırıları karşısında Kıbrıslı korsanlar ve şövalyeler de Türkiye kıyılarına karşı saldırılar da bulundular. Dahası bu saldırılarda çok sayıda Türkü de esir alarak yanlarında götürdüler (Hill, 1948: 323-324). Dönem itibarıyla köle ticaretinin de canlı olduğu düşünülürse bu saldırıların fetihten çok yıldırma ve ticari açıdan gelir elde etme amaçlı olduğu anlaşılmaktadır.

Kıbrıs Krallığının Antalya'yı ele geçirmesindeki neden sadece Türkiye topraklarını ele geçirmek ve bu bölgenin ticaretine hâkim olmak değildi. Kıbrıs Kralı I. Pierre'nin bu saldırısının dışındaki dış siyasetine göz atmak bu durumun anlaşılmasında faydalı olacaktır. Çünkü Kralın faaliyetleri değerlendirildiğinde elde edeceğimiz bulgular, onun daha büyük hedefleri olduğunu bize göstermektedir. Kral Pierre, 1362 yılında Avrupa'dan yeni bir haçlı seferi için destek arayışına girişti. Ailesinin Kudüs krallığından beri taşımış olduğu unvanlar ve Krallığının son Haçlı kalesi olması bakımından kendi geleceklere için bu bir zorunluluk olmuştu. Antalya'yı da içine alan büyük hedef ise Doğu-Akdeniz hâkimiyeti idi. Kralın Avrupa'dan istediği Haçlı seferinin hedefi gizlense de bu hedefin İskenderiye olduğu sefer sırasında öğrenilmişti (Hill, 1948: 325-329). Burada dikkat çeken detay ise Pierre'nin Doğu-Akdeniz'in önemli ticaret limanlarını ele geçirmeye çalışmasıydı.

Kral Pierre'nin Avrupa'da Haçlı seferi için lobi faaliyetleri yaptığı sırada Mehmed Bey, Antalya'yı geri almak için harekete geçti. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Kıbrıs'ta veba salgınından dolayı bir panik de söz konusuydu. Ancak bize göre Mehmed Bey'in Antalya'yı geri almak için hareket geçmesindeki en önemli unsur Kral'ın Avrupa'da bulunuyor olmasıdır. Kral hayli uzun bir Avrupa seyahati yapmaktaydı. İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya ve İtalya gibi birçok farklı ve birbirinden uzak olan ülkeleri ziyaret etmekteydi (Üstün, 2017: 87, Hill, 1948: 316). Mehmed Bey, yüksek ihtimalle Kralın Avrupa'da bulunduğunu casusları sayesinde öğrenmişti. Her ne kadar iki taraf arasında gerilim olsa da ticaret konusunda tıpkı daha önce Selçuklular ile olduğu gibi bir kısıtlama olmamalıdır. Tüccarlar aracılığı ve Mehmed Reis'in düzenlemiş olduğu saldırılar vasıtası ile Kral'ın Kıbrıs dışında olduğu bilgisini kolaylıkla öğrenmiş olmalıdır.

Kıbrıs ile ilişkiler her zaman bu düzeyde bir gerilim üzerine seyretmemiştir. Kral I. Pierre, 1367 yılının yaz aylarında Rodos dönüşünde Antalya'ya uğramıştı. Kral adamlarından Lord John Monstri'yi Teke Bey'i Mehmed'e göndererek kendisiyle görüşmesi için Antalya'ya davet etti. Mehmed Bey, bu davet üzerine Antalya'ya gelerek Kral Pierre ile görüştü. Kral ve Mehmed Bey arasında oldukça seviyeli ve karşılıklı nezaket içerisinde bir görüşme gerçekleştirildi. Mehmed Bey, Krala ev sahibi olarak göstermiş olduğu ilgiden dolayı Krala teşekkür etmişti. Kral da aralarındaki barışın devam etmesini umduğunu belirtmişti (Makhairas, 1932: 189). Öyle görünüyor ki başta ticaret olmak üzere bazı unsurlardan dolayı ve yaşanan olumsuz her şeye rağmen ilişkilerin barışçıl bir ortamda devam etmesi için her iki tarafın da gayret gösterdiği söylenebilir.

Kıbrıs Krallığı'nda ortaya çıkan iç çekişmeler ve Cenevizlere karşı girişilen mücadele neticesinde krallığın zayıflamasıyla Mehmed Bey, Antalya'yı geri almayı planlamaya başlamıştı. Özellikle I. Pierre'nin öldürülmesiyle (1369) birlikte başlayan zorluklar Lusignanların güç kaybetmesinde önemli bir etken olmuştur. Kıbrıs'ın yaşadığı buhranı fırsat olarak görmemek mümkün değildi. II. Pierre'nin Krallığı idare etmesi kolay olmayacaktı. Hamitoğulları'nın Teke kolu için hayati bir öneme sahip olan Antalya'ya yeniden hâkim olmak için zaman, bundan daha uygun olamazdı. Bu durumu değerlendiren Mehmed Bey, Kıbrıs krallığından kaybettikleri toprakları geri almak için harekete geçti (Hill, 1948: 377).

Mehmed Bey, 1370 yılında Antalya içine bir casus soktu. Türk casus kendini kabullendirmek için vaftiz dahi oldu. Kalede bulunan komutanlardan Thomas de Colie'nin güvenini kazanarak onun yanında muhafız oldu. Daha sonra Mehmed Bey'in saldırısına şehir içinden yardımda bulundu. Mehmed Bey şehrin girişini ateşe verdi. Burçlardan on dört tanesini ele geçirdi. Şehri savunan garnizon çok sayıda kayıp verdi. Fakat yine Antalya'yı geri almak mümkün olmadı (Amadi, 2015: 391, Hill, 1948: 377).

II. Pierre döneminde Cenevizliler ile gerilim son haddine gelmiş bulunuyordu. Onların Kıbrıs üzerine saldırmak için harekete geçtiklerini öğrenen Kral II. Pierre, Antalya'ya yönelmeleri durumunda Kıbrıs'a herhangi bir yardım almaları mümkün olamayacaktı. Kral bundan büyük bir endişe duydu (Makhairas, 1932: 345, Amadi, 2015: 399). Antalya'nın Cenevizlilerin eline geçmesinden önce Türklerin bir antlaşma karşılığında eline geçmesi daha iyi bir seçenek olabilirdi (Makhairas, 1932: 345, Amadi, 2015, 399). Mehmed Bey'den, Kral'ın Antalya'yı ona bırakması durumunda şehirdeki askerlerin, savaş teçhizatlarının, limandaki gemilerin selamet içinde Kıbrıs'a gitmelerine izin vermesi istenecekti. Böylece Kıbrıs'ın Cenevizlilere karşı savunulmasına önemli bir katkı sağlanmış olacaktı. Kral'ın göndermiş olduğu antlaşma mektubu Mehmed Bey'e ulaştırıldı. Mehmed Bey, ihtiyatı elden bırakmayarak şehrin surları önünde ordugâhını kurdu. Antlaşma

gereğince Antalya'dan Kıbrıs Haçlıları askerleri, savaş teçhizatları ve limandaki gemileri ile buradan ayrıldılar. Cenevizliler bunu haber alınca Antalya açıklarına kadar geldiler. Ancak Kral Pierre'nin planı başarıya ulaştı. Cenevizlilere rağmen Antalya'dan ayrılanlar Kıbrıs'a ulaştılar (Makhairas, 1932: 345, Amadi, 2015, 401, Hill, 1948: 389).

14 Mayıs 1373 yılında Antalya bölgesi yeniden Hamitoğulları'nın Teke kolu hâkimiyeti altına girdi (Hill, 1948: 388-389, Üstün, 2017: 87).

5. SONUÇ

Haçlı devletleri arasında Doğu Akdeniz'de varlığını uzunca bir süre devam ettirmeyi başarmış bir hanedan devleti olan Kıbrıs Haçlı Krallığı, Türkiye ile sürekli ilişki içerisinde olmuştur. Kıbrıs adasının jeo-politik konumu nedeniyle doğal odağı her zaman için Türkiye anakarası olmuştur. Özellikle Antalya bölgesi Türkiye toprakları üzerinde doğal limanları ve ticari hinterlandı nedeniyle Kıbrıs haçlıları için bir cazibe merkezi olmuştur. Daha Selçuklular zamanından itibaren bölgeyle ilgilenmişlerdi.

Hamitoğulları'nın Antalya ve etrafına hâkim olması, Kıbrıs Haçlıları için yeni bir rakibin ortaya çıkması anlamına geliyordu. Türkiye Selçuklularının çöküşü ve Moğol istilası nedeniyle Türkiye topraklarındaki genel istikrarsızlığı fırsat bilen Kıbrıs Haçlıları, Doğu Akdeniz ticaretini ele geçirmek adına Hamitoğulları'yla karşı karşıya gelmiştir.

1361 yılında Hamitoğulları'ndan aldıkları toprakları 1373 yılında krallığın içine düştüğü dâhili ve harici sorunlardan dolayı kaybettikleri söylenebilir. Her ne kadar Hamitoğulları Kıbrıs haçlılarından kaybettikleri toprakları geri alsalar da Türkiye üzerinde hızla hakimiyet kuran Osmanlılar, Türk siyasi birliğini kurmak suretiyle bu bölgelere hâkim olmuşlardır.

KAYNAKÇA

- Abu'l Farac. (1999). *Abu'l-Farac Tarihi*, (Çev.) Ömer Rıza Doğrul, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Amadi. (2015). *The Chronicle of Amadi*, (Trs.) N. Coureas and P. Edbury, Nicosia: Cyprus Research Center.
- Asbridge, T. (2014). *Haçlı Seferleri*, (Çev.) Ekin Duru, İstanbul: Say Yayınları.
- Barber, M. (2006). *Tapınak Şövalyelerinin Tarihi*, (Çev.) Berna Ülner, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Bedevi, V. (1966). *Kıbrıs Tarihi*, Lefkoşa: TTK.
- Bostan, İ. (1994). *Hamidoğulları. İslam Tarihi*, İstanbul.
- Edbury, P. W. (1994). *The Kingdom of Cyprus and the Crusades 1191-1374*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Furber, E. C. (1969). *The Kingdom of Cyprus 1191-1291, A History of the Crusades*, V. II, London: Madison Milwaukee.
- Hill G. (1948). *History of Cyprus*, V.I-II, London.
- İbn Batuta, (Trhsz). *Büyük Dünya Seyahatnamesi*, (Çev.) M. Çevik.
- İbn Bîbî. (1996). *el- Evamirü'l- Ala'ıye fi'l- Umuri'l- Ala'ıye*, Kültür Bakanlığı, (Haz: Mürsel Öztürk), Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- İbnü'l-Esir. (1991). *el-Kâmil fit-Tarih*, (Çev.). Ahmet Ağırakça, C. XII, İstanbul.
- Kofoğlu, S. (2011). *Tekeoğulları*, TDVİA, C. 40, İstanbul, 348-50.
- Kofoğlu, S. (1997). *Hamidoğulları*, TDVİA, C. 15, İstanbul, 471-476.
- Korykoslu H. (2015). *Doğu Ülkelerinin Altın Çağı*. (Çev.) Altay Tayfun Özcan, İstanbul: Selenge Yay.
- Leontios Makhairas. (1932). *Recital Concerning the Sweet Land of Cyprus Entitled "Chronicle"*, (Trs.) R. M Dawkins, Oxford.
- Luke, H. (1965). *Cyprus*, Edinburg.

- Read, P. P. (2003). Tapınak Şövalyeleri, (Çev.) Sultan Gül Erdem, Ankara: Dost Kitabevi.
- Runciman, S. (1992). Haçlı Seferleri Tarihi, C. III, (Çev.) Fikret Işıltan, Ankara: TTK.
- Sevim A. ve Merçil E. (1995). Selçuklu Devletleri Tarihi, Ankara: TTK.
- Süryani Mihail (Trhsz). Vekâyinâme, (Çev.) H. D. Andreasyan, TTK, Yayınlanmamış Tercüme Eser.
- Şahin S. ve Üstün E. (2016). Kıbrıs Adası'nda Haçlı Hâkimiyetinin Kuruluşu. *Cappadoccia Journal of History and Social Sceinces* 7, 265-279.
- Turan, O. (1988). Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar, Ankara.
- Üstün, E. (2017). Lusignanlar Döneminde Kıbrıs Adası (1192-1489), Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir.
- Vasiliev, A. A. (2016). Bizans İmparatorluğu Tarihi, (Çev.) Tevabil Alkaç, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Willermus Tyrensis. (1943). *A History of Deeds Done Beyond the Sea*,(Trs.) A. C. Krey, V. I, Columbia University Press.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

Our aim in this study is to examine the relations between the Hamitoğulları Beyliği which has an important place in Anatolian Turkish history, and the Cyprus Crusader Kingdom. We have determined that the relations between these powers controlling the most important positions of the Eastern Mediterranean have not been studied sufficiently. Afterwards, we examined in detail the relations between the Crusader Kingdom which dominated Cyprus politically, militarily and economically, and the rulers of Antalya and its surroundings, Hamitoğulları. Due to the lack of sufficient studies on the subject we have dealt with, we pointed out this gap and completed our study, aiming to be a reference study for future researchers.

Methodology

The method we followed in our study has been within the norms of the science of History. In particular, we filtered the information provided by first-hand sources through a criticism filter. Then we compared the information provided by these sources. We have endeavoured to present the most objective and correct information to the readers by making use of the determinations and evaluations of the research works.

Findings

Among the Crusader states established in the Eastern Mediterranean, one of the last to find it was the Crusader Kingdom of Cyprus. Due to the position of the island of Cyprus, the Crusaders tried to be politically, militarily and commercially active in the Eastern Mediterranean. Cyprus Dominating the Lusignan dynasty, after the Mongol invasion in Turkey arising from the political collapse of the Seljuk rule and sought to benefit from social division. He took action to seize Antalya and its surroundings, which had commercial and military importance, and held Antalya for a while.

While evaluating the relations between the two countries, we took care to make an evaluation above the perspectives of the sides, but the Crusader spirit in Europe was far from its old energy. The first eight crusades succeeded in creating excitement in Europe, but afterwards the political conflicts between European states and the questioning of the effects of their Papacy on them gradually isolated the crusader remnants in the Levantine region against the Muslims. The Cyprus crusaders did not only fall into this loneliness, but also became an open target of the Italians. This situation was enough to weaken them against the Turks. Cyprus was not only a battleground between Turks and Crusaders, but also a place where Latinos showed great interest. In Anatolia, the situation is even more complicated. The Mongol invasion created a political chaos. Due to this chaos, many small-scale states emerged in Anatolia. One of them was the Hamitoğulları principality, which dominated Antalya and its surroundings. Political problems occurred within this principality itself. After a while, the military and economic situation of this principality, which was divided into branches, deteriorated. Therefore, the crusaders of Cyprus did not hesitate to take advantage of this weakness and attack Anatolian lands. Eastern Mediterranean is an important commercial and military location. Cyprus for Anatolia and Anatolian lands for Cyprus are in an indispensable union. It appears that both sides grasped this situation. It is worth underlining that following the mutually changing power balances, the sides do not hesitate to fight for domination in the eastern Mediterranean. The period of these developments and the previous eras show us that Cyprus has great importance for the Anatolian territories and the Eastern Mediterranean in military, political and economic terms.

Conclusion and Discussion

Antalya and the island of Cyprus, which are the most important centres of the Eastern Mediterranean, have been important in terms of trade, politics and military in every period of history. In the period we discussed, the Crusader Lusignan dynasty, which dominated the island of Cyprus, attacked Antalya by taking advantage of the turmoil in Anatolia to increase its power in the Mediterranean. In this context, diplomatic and military relations have developed between the Cyprus Crusaders and the ruler of Antalya Hamitoğulları for the dominance over Antalya.

When the situation of both countries is evaluated, it is seen that the balances are frequently disturbed by their power and the variations in domestic and foreign policy. This fragile situation is seen in almost all Middle Eastern countries as of the period. The successes of the First Crusade began to be overshadowed by failures for Europeans without even a hundred years. It is known that as European nations started to have a national state and feelings of belonging, it is known that it caused a loosening of the will to fight together with Catholics. Cyprus crusaders remained absolute under the influence of this changing conjuncture in Europe. Otherwise, the chaotic environment in which the Anatolian was in created a great advantage for them. Not only this situation, but also the political conflicts within the Hamitoğulları principality, against which they were fighting, enlarged this advantage in their favour. The Teke branch of Hamitoğulları became one of the biggest victims of this attraction. Because the Gulf of Antalya and its surroundings, where it had a clear target for the Cyprus crusaders, were extremely important lands for the eastern Mediterranean trade. To protect these lands, it was necessary to be strong militarily. However, there was no political unity in Anatolia at that time, and there was conflict between the principalities in Anatolia that were established after the Seljuks. The situation was not good for Cyprus either. As we explained earlier, it was only a matter of time before the Cypriot crusaders lose their dominance in domestic and foreign policy. It had turned into a situation dependent on the personal charisma and political genius of the king who sat on the throne.

As a result, both forces were, in fact, not very politically encouraging. There was political and social disorganization in Anatolia brought about by the Mongol invasion. On the island of Cyprus, the intervention of the European and especially the Italian city-states to the conflicts between the dynasty put the ruling Lusignans of Cyprus into a difficult period. This struggle between Cyprus and Antalya did not last very long due to the problems they experienced. Cyprus and Antalya have maintained their importance throughout all time.